

GODALNI ORKESTER, KORONA VAJA – TRETJIČ

In korona še kar traja.....

Glasba za današnjo vajo bo praznično obarvana.

Najprej boste lahko prisluhnilo Pergolesijevi kantati Stabat Mater.

Stabat Mater (Mati žalostna) je Marijina hvalnica iz 13. stoletja, ki opeva Marijino trpljenje med križanjem Kristusa. Skozi zgodovino so jo uglasbili mnogi skladatelji, med njimi tudi Giovanni Battista Pergolesi, ki je kantato dokončal tik pred smrtjo marca 1736. Napisano je za sopran, alt, prvo in drugo violino, violo, čelo in orgle. Je tudi eno najbolj priznanih Pergolesijevih del. Jean-Jaques Rousseau je prvi stavek opisal kot »najpopolneši in najbolj ganljiv duet izpod peresa kateregakoli skladatelja«

<https://www.youtube.com/watch?v=xHQVtYziLao>

Več o Stabat Mater

Slednica Mati žalostna je stala opisuje Marijino bolečino, ko je stala pod križem. Dogodek na kratko opiše evangelist Janez: »Poleg Jezusovega križa pa so stale njegova mati in sestra njegove matere, Marija Klopajeva in Marija Magdalena. Ko je Jezus videl mater in zraven stoječega učenca, katerega je ljubil, je rekel materi: 'Žena, glej tvoj sin!' Potem je rekel učencu: 'Glej, tvoja mati!' In od tiste ure jo je učenec vzel k sebi.« (Jn 19, 25-27)

Pesem, ki je po slogu sodeč verjetno nastala v 13. stoletju, ima svoje korenine v italijanskih hvalnicah (laudi) ter v frančiškanski in marijanski pobožnosti. Zato nekateri zgodovinarji menijo, da jo je zložil Jacopone da Todi, drugi pa sv. Bonaventura, oba iz reda sv. Frančiška. V začetku je bila to zasebna molitev, šele leta 1417 je prišla v brevir iz Arezza. V uradni Rimski misal pa je bila prevzeta hkrati s praznikom Žalostne Matere Božje leta 1727.

Pesem slednica je prevedena v skoraj vse jezike, in sicer v isti pesemski obliki, da jo je mogoče peti na izvirno gregorijansko melodijo. Veliki skladatelji vseh obdobjev pa so skušali v glasbo preliti bogato in čustveno razgibano srednjeveško besedilo.

Pergolesijev Stabat Mater je ena najlepših uglasbitev tega srednjeveškega besedila. Pretresljiva je zgodba, kako je skladba nastala. Leta 1734 je Pergolesi od Bratovščine Matere Božje iz Neaplja sprejel naročilo, naj besedilo uglasbi v kantato, ki naj bi bila vredno nadomestilo že nekoliko obrabljene skladbe Alessandra Scarlattija. Vnaprej je dobil deset ducatov. Takoj se je spravil k delu, vendar ga je moral prekiniti, ker je hotel najprej napisati opero Olimpiada na Metastasijevo besedilo, s katero je želel pridobiti naklonjenost rimskega občinstva. Vendar je doživel globoko razočaranje. Rimljani niso imeli smisla za njegov slog in opera je propadla. Pergolesija, ki ga je napadla tuberkuloza, je neuspeh tako potrl, da se je njegovo zdravje hitro slabšalo. Ne glede na to je neutrudno dalje komponiral. Ko ga je njegov učitelj Feo obiskal v

Pozzuoliju, je bil zaskrbljen nad njegovim videzom. Rotil ga je, naj neha delati in skrbi za zdravje. Pergolesi je vedel, da je njegov konec blizu, zato je hotel končati delo, za katero je bil plačan. Ko ga je Feo 16. marca 1736 ponovno obiskal, ga je našel umirajočega, na mizi pa je ležala končana partitura. Pergolesi je umrl še istega dne, star komaj 26 let.

Pergolesi je za časa svojega kratkega življenja doživel le skromen uspeh, dvajset let po njegovi smrti pa je njegovo delo doživelo izredno spremembo: Pergolesi je postal najbolj publiciran skladatelj osemnajstega stoletja. Pergolesijevo slavo je povzročila njegova opera *La serva padrona* (Služkinja gospodarica), katero je iz njegovega rodnega Neaplja po celi Evropi ponesla skupina potujočih igralcev. Popularnost opere pa je sredi stoletja prehitela Pergolesijeva uglasbitev *Stabat Mater*. Prvič je bila izdana v Londonu 1749 in postala najpogosteje izdana skladba v osemnajstem stoletju. Doživela je tudi več obdelav, med drugimi jo je v svojem času priredil tudi J. S. Bach pod naslovom *Tilge, Höchstes, meine Sünden*.

Zdi se, da je Pergolesijev harmonski jezik na trenutke pred njegovo dobo, izredno kromatični prijemi pa eni zgodnejših primerov grenko-sladkih tonov izrazite senzibilnosti v sakralni glasbi. Kljub temačnemu tekstu, delo vsebuje nekaj izrazito operne glasbe, kot na primer živahen »*Quae moerebat*« (s sinkopirano spremljavo v godalih), poskočne sinkope v »*Inflammatum et accensum*« in izrazito fugiran *Alla breve* v »*Fac ut ardeat*«. Toda večinoma Pergolesi ohranja vzdušje ponižnosti in molitve, z izrazito nežnimi melodijami.

(VIR: DRUŽINA)

Drugo delo, ki sem ga izbrala, pa je Mozartov *Exultate Jubilate*. Tudi mene je, kot mnoge poslušalce navdušil zadnji del *Alleluja*. Motet, *Exultate Jubilate* je eden najslavnejših zgodnjih sakralnih Mozartovih del. Napisan je za solo sopran, godalni orkester in orgle.

https://www.youtube.com/watch?v=o_fA-Ls4RXk

Želim vam prijetno poslušanje.

Še nekaj o glasbenem delu.

Motet *Exultate Jubilate* je nastal v Milanu januarja 1773, medtem ko sta bila Mozart in njegov oče Leopold na zadnjih treh obiskih v Italiji. Odpotovali so, da bi si ogledali prvo predstavo mladega skladatelja Lucija Silla, K. 135, operne serijo po naročilu vojvodskega gledališča v Milanu. Glavno vlogo (moški sopran) je za premiero bil Venanzio Rauzzini (1746-1810) - eden najslavnejših kastratov današnjega časa, bil pa tudi klavirist in skladatelj, ki je pozneje nadaljeval uspešno kariero kot učitelj v Bathu v Angliji. Mozart je to delo sestavil za Rauzzinija. Okvirni datum skladbe in datum prve predstave določata značilno razigran in otročji pripis pisma svoji sestri Nannerl z dne 16. januarja, v katerem je Mozart izjavil, da je sestavil motet, ki ga bodo v cerkvi izvedli naslednje dan. Odkrito, *Jubilate* sledi formalnemu vzorcu, ki se je malo spremenil v primerjavi z italijanskim motetom iz zgodnjega osemnajstega stoletja: dve da capo ariji, ki uokvirjata kratek recitativ, ki mu sledil sijajni "Alleluja." Izjemno virtuoznost otvoritvenega Allegra in sklepne Aleluje sproži elegantno, kantabilno srednje gibanje (Andante) "Tu virginum corona." Velik kontrast razpoloženja in sloga, ki se zahteva od pevca - ki se mora pogajati tako o hitrih, cvetnih odlomkih kot o trenutkih velike lirike - je zagotovo pričevanje o Rauzzinijevi veliki spretnosti in se nadaljuje kot merilo tehničnih in izraznih dosežkov. Motet je eden izmed najbolj samozavestnih in najbolj bujnih Mozartovih zgodnjih del upravičeno ostal eno njegovih najbolj priljubljenih del in bleščeča vitrina generacij sopran. Alleluja je poslušalcem daleč najbolj znana in jo pogosto uporabljajo kot koncertno arijo.